

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน
2. ครูผู้สอน
3. นักเรียน
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโรงเรียนละ 1 คน ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนในปีการศึกษา 2533 จำนวนทั้งหมด 119 โรงเรียน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 110 คน คิดเป็นร้อยละ 92.44

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยได้แนวคิดจากการศึกษาหนังสือ เอกสาร เอกสารรายงานการวิจัยและสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่ปฏิบัติการสอนผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาเป็นแบบตรวจคำตอบ (CHECK - LIST) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (RATING - SCALE) และแบบปลายเปิด (OPEN ENDED) ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูสังคมศึกษาที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 20 คน จากโรงเรียนวัดกงลาด โรงเรียนวัดบางพระ โรงเรียนกระทุ่มล้ม โรงเรียนวัดสระสี่มุม โรงเรียนวัดมะเกลือ โรงเรียนวัดเกาะวังไทร โรงเรียนวัดหนองโพธิ์ โรงเรียนวัดคอนทวาย โรงเรียนบ้านหนองกระโดน โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 4 โรงเรียนเทศบาล 3 โรงเรียนบ้านบางแก้ว โรงเรียนวัดดาวโด้ง โรงเรียนวัดจรเข้ใหญ่ โรงเรียนบ้านหนองประจักษ์ โรงเรียนคลองนาเกลือน้อย โรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ โรงเรียนโคกสำโรง จำนวนโรงเรียนละ 1 คน โรงเรียนวัดโคกพระเจดีย์ จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มประชากรจริงของการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงเพื่อใช้กับประชากรจริง คือครูสังคมศึกษาซึ่งทำการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวนทั้งสิ้น 119 ชุด ได้รับคืน 110 ชุด คิดเป็นร้อยละ 92.44 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (%) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 119 คน เป็นชาย 64 คน หญิง 46 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ครูส่วนใหญ่มีวุฒิสถาบันปริญญาตรี ในสาขาวิชาเอกสังคมศึกษา

และมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ครูสอนใหญ่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนาหรืออบรม เกี่ยวกับการ เรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

1. ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน พิจารณาโดยส่วนรวม ปรากฏว่าครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาน้อยและ เมื่อพิจารณารายละเอียด ปรากฏว่าครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าสิ่งที่ เป็นปัญหายากใน เรื่องต่อไปนี้เป็น วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา บางข้อมีลักษณะ เป็นนามธรรมยากแก่การนำไปปฏิบัติหรือสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ หลักสูตร รายวิชาท้องถิ่นของเราซึ่งเป็นกลุ่มวิชาบังคับ เลือกไม่ชัดเจนพอที่ครูจะนำไป เป็นแนวทางในการสอน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นัก เรียนรักและผูกพันท้องถิ่น เนื้อหาบางรายวิชากำหนดให้เรียน ในสิ่งที่ไกลตัวนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของนักเรียนในสภาพสังคมปัจจุบันและอนาคตได้น้อย เอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการจัดทำหรือจัดซื้ออุปกรณ์เพื่อการเรียน การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และการติดตามประเมินผลการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนทำได้ยาก

แต่งงานวิจัยพบว่าครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าประเด็นต่อไปนี้เป็นปัญหาน้อย คือ หลักสูตรกำหนดวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนยากแก่การนำไปใช้ เป็นแนวทางในการวางแผนการสอน รายวิชา ไม่มีการจัดอบรมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูใน โรงเรียนเดียวกันและครูในโรงเรียนที่เลี้ยง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ ของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เนื้อหา วิชาให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนน้อยโดยเฉพาะสภาพภูมิศาสตร์และประวัติความเป็นมาของ ท้องถิ่นจึงทำให้นัก เรียนไม่สนใจเรียน เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรบางเรื่องขัดกับความ ต้องการหรือความ เชื่อของท้องถิ่น เนื้อหาวิชาที่หลักสูตรกำหนดให้เรียนขัดกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น จึงทำให้นัก เรียนไม่สนใจเรียน เนื้อหาวิชาที่ระบุในหลักสูตรมากเกินไปยากแก่การนำทักษะ กระบวนการที่หลักสูตรระบุไว้ไปสอนให้ครบถ้วน การใช้ เกณฑ์ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการวัดและประเมินผลการ เรียนกับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้มาเรียน เป็นประจำทำได้ยาก

การวัดผลจากการสอนซ่อม เสริมที่ฝึก เรียนสอบไม่ผ่านจุดประสงค์ของหลักสูตรทำได้ยาก เพราะ เวลาที่กำหนดให้ตามหลักสูตรไม่เพียงพอ

2. ด้านครูผู้สอน พิจารณาโดยส่วนรวม ปรากฏว่าครูสังคมนตรีมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่าครูสังคมนตรีมีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่เป็นปัญหามากใน เรื่องต่อไปนี้เป็นครูมีการสอนมาก เพราะต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาจึงทำให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวิชา การนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ครูได้รับไม่เพียงพอและการที่ครูต้องรับหน้าที่สอนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอนไม่เพียงพอ

แต่ปรากฏว่าครูสังคมนตรีมีความคิดเห็นว่าเป็นต่อไปนี้เป็นปัญหาน้อยคือ ครูไม่ได้รับการอบรม เพื่อเตรียมตัวในการใช้หลักสูตร เพื่อเตรียมตัวในการใช้หลักสูตร เพื่อสอนระดับมัธยมศึกษา ครูไม่มีความเข้าใจถึงความสำคัญของวัตถุประสงค์หลักสูตรวิชาสังคมนตรีศึกษาดีพอ จึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ครูไม่ได้รับการอบรมหรือสัมมนาวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านเนื้อหาวิชาและมนทัศน์ทางสังคมนตรีศึกษาระดับมัธยมศึกษามาก่อน ครูผู้สอนไม่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ตรงกับสาขาวิชาที่สอนมาก่อน ครูยังไม่เคยชินกับการปรับกระบวนการสอนที่เปลี่ยนไปจากการสอนในระดับประถมศึกษาเป็นระดับมัธยมศึกษา ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนที่จะต้องสนองตอบความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น ครูขาดความเข้าใจในการที่จะดำเนินงานกิจกรรมจึงไม่สามารถให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม เสริมการเรียนการสอนวิชาสังคมนตรี ครูมีปัญหาในการเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา เพราะไม่เคยทำการสอนมาก่อนในระดับมัธยมศึกษา ครูขาดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการให้นักเรียน เกิดทักษะในการปฏิบัติจริง ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องในแต่ละบทเรียน ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมนตรีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อและวิธีการนำเสนอมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ครูไม่รู้วิธีค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิทยากรในชุมชน ครูไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเวลาทำการที่โรงเรียน เพราะต้องแก้ปัญหา เศรษฐกิจที่บ้าน ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลและการประเมินผลวิชาสังคมนตรี ครูไม่สามารถสร้างแบบทดสอบที่เหมาะสมได้ เพราะไม่เข้าใจวิธีการสร้างแบบทดสอบ ครูไม่เข้าใจ

กระบวนการประเมินผลให้ครบถ้วนทั้งพัฒนาการด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย ครูยังไม่มีความมั่นใจในสภาพการดำเนินการในโครงการฯ จึงขาดกำลังใจที่จะปฏิบัติการสอนอย่างเต็มความสามารถ

3. ด้านนักเรียน พิจารณาโดยส่วนรวม ปรากฏว่าครูสังคมีศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่าครูสังคมีศึกษามีความคิดเห็นว่าสิ่งที่ เป็นปัญหามากใน เรื่องต่อไปนี้เป็น นักเรียนไม่มีเวลาทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมที่บ้าน เนื่องจากต้องช่วย ผู้ปกครองประกอบอาชีพ

แต่ปรากฏว่าครูสังคมีศึกษามีความคิดเห็นว่าประเด็นต่อไปนี้เป็นปัญหาน้อยคือ นักเรียนขาดแรงจูงใจจากที่บ้านและโรงเรียนในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา นักเรียนในโครงการฯ ที่ จบ ป.6 มาแล้วเกิน 1 ปี เมื่อมาเรียนต่อจะเรียนไม่ทันหรือเรียนได้ช้ากว่า นักเรียนให้ ความสนใจต่อการเรียนวิชาการงานและอาชีพ เนื่องจากโรงเรียนได้เน้นความสำคัญของกลุ่มวิชาการงาน และอาชีพมากจึงทำให้นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนวิชาสังคมีศึกษา นักเรียนขาดปอย ๆ เนื่องจากต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนวิชาสังคมีศึกษา เพราะเห็นว่าไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพโดยตรงหรือใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมีศึกษา กัน เนื่องจากครูผู้สอนไม่ได้ชี้แจงให้ นักเรียน เข้าใจจึงทำให้การเรียนบรรลุผลได้ยากกิจกรรม เสริมหลักสูตรได้รับความสนใจและความร่วมมือจากนักเรียนน้อย ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนทำงานหารายได้ช่วยครอบครัว จึงไม่สนับสนุนในการให้นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและ กิจกรรม เสริมหลักสูตรและในท้องถิ่นนั้นผู้ปกครองนักเรียนมีทัศนคติที่ไม่สนับสนุนให้บุตรหลาน เรียนต่อ ระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากมาจากปัญหาทาง เศรษฐกิจ

4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พิจารณาโดยส่วนรวมปรากฏว่าครูสังคมีศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่าครูสังคมีศึกษามีความคิดเห็นว่าสิ่งที่ เป็นปัญหามากใน เรื่องต่อไปนี้เป็น ครูต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ทำให้ครูมีปัญหในการจัดทำแผนการสอนให้เหมาะสม ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการ

เรียนการสอนได้ เนื่องจากขาดห้องหรือสถานที่สำหรับให้นักเรียนฝึกทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคมศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาบางอย่างทำได้ยากโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมในสภาพห้องเรียนแบบประถมศึกษา ครูมุ่งสอนเนื้อหาความรู้มากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำให้ครบถ้วนทุกชั้นได้ยาก เพราะข้อจำกัดของเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้ ทักษะกระบวนการบางทักษะยากแก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสมความมุ่งหมาย และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อชอมนักเรียนที่เรียนอ่อนและเสริมให้นักเรียนที่เรียนเก่งทำได้ยาก เพราะมีปัญหาเรื่องของเวลาและขาดสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม

แต่ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าเป็นประเด็นต่อไปนี้เป็นปัญหาน้อยคือ การสอนนักเรียนบางกลุ่มที่ไม่สามารถมาเรียนเป็นประจำโดยการให้ชดเชยเรียนสำเร็จและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองไม่ได้ผลสมความมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนสำหรับกลุ่มนักเรียนที่ไม่สามารถมาเรียนประจำได้ต้องจัดให้เป็นพิเศษทำให้ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ทำได้ยาก เพราะผู้บริหารและผู้ปกครองไม่สนับสนุน

5. ด้านการให้แหล่งวิทยากรในชุมชน พิจารณาโดยรวมปรากฏว่าครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าสิ่งที่ เป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้เป็น แหล่งสถานประกอบการซึ่งเป็นแหล่งความรู้ในชุมชนหาได้ยาก และในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ

แต่ปรากฏว่าครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นประเด็นต่อไปนี้เป็นปัญหาน้อยก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ระบุนโยบายของโรงเรียนให้ชัดเจนในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทำให้ครูขาดแนวทางในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีน้อย ครูสังคมศึกษาจึงไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน เมื่อจัดกิจกรรมที่เป็น การส่งเสริมการเรียนการสอนโรงเรียนตั้งอยู่ที่กั้นดงการคมนาคมลำบากทำให้เกิดอุปสรรคต่อการนำวิทยากรมาให้ความรู้หรือพานักเรียนไปทัศนศึกษา สภาพเศรษฐกิจของชุมชนเป็นอุปสรรคแก่ครูในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโรงเรียนไม่สนับสนุนให้ครูพานักเรียนไปทัศนศึกษาในแหล่งวิทยากร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของครูสังคัมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สรุประ เติ้นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. **ปัญหาด้านการใช้หลักสูตร**เพื่อการเรียนการสอน ได้แก่ เนื้อหาวิชาสังคัมศึกษามีมากเกินไปไม่สัมพันธ์กับ เวลาเรียนซึ่งมีข้อจำกัดทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ทันตามหลักสูตร เนื้อหาบางรายวิชากำหนดให้เรียนในสิ่งที่ไกลตัวนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจริงของนักเรียนตามสภาพของท้องถิ่นได้น้อย หลักสูตรกำหนดวัตถุประสงค์วิชาสังคัมศึกษากว้างเกินไปและขาดประสพการณ์ในการใช้หลักสูตร เพราะครูคุ้นเคยกับการสอนและการใช้หลักสูตรในระดับประถมศึกษาและ เอกสารประกอบหลักสูตรทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดส่งมาให้ล่าช้ามีไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับเวลาโดยลดเนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงหลักสูตรให้ เนื้อหาสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
3. ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดวัตถุประสงค์ในหลักสูตรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ได้
5. ควรรับจัดส่ง เอกสารประกอบหลักสูตรก่อนเปิดเทอมและให้มีจำนวนเพียงพอ เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีการเตรียมตัวได้ทันก่อนทำการสอน

2. **ปัญหาด้านครูผู้สอน** ได้แก่ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะในการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากครูไม่คุ้นเคยและไม่เคยใช้มาก่อนกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ครูผู้สอนไม่ได้สอนตรง

ตามสาขาวิชาเอกและความถนัดทำให้ขาดความมั่นใจในการสอน จำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำให้มีชั่วโมงสอนมาก เป็นการเพิ่มภาระให้กับครูจึงทำให้ครูไม่มีเวลาพอในการเตรียมการสอน และเตรียมการสอนไม่ทัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
 2. ควรให้ศึกษานิเทศก์ออกมาให้คำแนะนำและรับปรึกษา เพื่อช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอน
 3. ควรบรรจุครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาให้ตรงตามสาขาวิชาเอกสังคมศึกษา
 4. ควรเพิ่มอัตราครูให้เพียงพอกับความต้องการในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
 5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงความพร้อมของโรงเรียนที่จะทำการเปิดเป็นโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
 6. ผู้บริหารควรจัดครูโดยแยกสอนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีเวลาเตรียมการสอน
3. ปัญหาด้านนักเรียน ได้แก่ นักเรียนมาจากครอบครัวที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ นักเรียนไม่สนใจเรียน ขาดเรียนบ่อย ขาดความกระตือรือร้น เพราะคิดว่าจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วไม่ได้เรียนต่อเป็นส่วนใหญ่ ผู้ปกครองนักเรียนต้องการให้ช่วยเหลือผู้ปกครองประกอบอาชีพหรือช่วยทำงานที่บ้าน นักเรียนส่วนใหญ่ที่มาเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาจะมีระดับสติปัญญาปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

1. ทางโรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่เป็นอาหารรายได้ระหว่างเรียนให้กับนักเรียน
2. ควรจัดหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียน
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ประกอบการและนักเรียนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เพื่อให้ผู้ประกอบการและนักเรียนเกิดความมั่นใจเมื่อเข้ามาเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
4. ปรับปรุงโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีมาตรฐานทางการศึกษา เทียบเท่ากับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษา

4. ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน และขาดห้องปฏิบัติการในการจัดกิจกรรม ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบเพราะต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจึงไม่มีเวลาจัดกิจกรรมได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการทำได้ยากเพราะครูขาดความรู้ความเข้าใจจึงนำวิธีสอนแบบบรรยายมาใช้

ข้อเสนอแนะ

1. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับความต้องการ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนและห้องปฏิบัติการ
3. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อฝึกปฏิบัติให้ครูเกิดความเข้าใจในเรื่องกระบวนการสอนวิธีต่าง ๆ และฝึกอบรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ
5. ปัญหาการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน ได้แก่ ในชุมชนไม่มีแหล่งวิทยากรครูผู้สอนต้องหาสิ่งตอบแทนวิทยากรเอง และเสียค่าใช้จ่ายสูงกับการที่จะพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่แหล่งวิทยากร ในชุมชนของวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะเรื่อง ไม่มีโอกาสไปใช้แหล่งวิทยากรเพราะแหล่งวิทยากรอยู่ไกล ทำให้เดินทางไม่สะดวก

ข้อ เสนอแนะ

1. ควรมีงบประมาณสำหรับใช้ในการดำเนินการ เกี่ยวกับการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน เพราะแหล่งวิทยากรในชุมชนบางแห่งอยู่ไกล
 2. ควรจัดงบประมาณ เป็นค่าตอบแทนในการใช้จ่าย เกี่ยวกับวิทยากร เป็นพิเศษ
 3. เชิญวิทยากรจากชุมชนอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่มีความรู้ เฉพาะ เรื่องที่โรงเรียนขาดแคลนมาให้ความรู้
6. ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ขาดอุปกรณ์สื่อการสอน และ เอกสารประกอบการสอนมีน้อย หนังสือเรียนส่งมาล่าช้าไม่ครบกับจำนวนนักเรียน ห้องสมุดไม่มีหนังสือให้ค้นคว้า

ข้อ เสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดส่งหนังสือแบบ เรียนให้ทัน เวลาเปิด เทอมและให้ครบ กับจำนวนนักเรียน
2. ควรจัดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ สื่อการสอน และ เอกสารประกอบการสอนให้ เพียงพอ
3. ครูผู้สอนจัดทำสื่อการสอนและอุปกรณ์ขึ้นเอง
4. จัดงบประมาณในการจัดซื้อหนังสืออ่านประกอบและหนังสือสำหรับค้นคว้าให้เพียงพอ
5. หาแหล่งสนับสนุนหรือรับบริจาคหนังสือ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา" ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคมศึกษาที่ทำการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มีปัญหามากในเรื่อง ต่อไปนี้คือ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาบางข้อมีลักษณะ เป็นนามธรรมยากแก่การนำไปปฏิบัติ หรือสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปรากฏสุวรรณ อติตโต (2524 : 113) ที่พบว่า จุดมุ่งหมายที่เขียนขึ้นมิได้ระบุให้ชัดเจนเท่าที่ควร จึงยากแก่การที่ครูผู้สอนจะพิจารณาได้ถูกต้อง ทั้งจุดมุ่งหมายยังเป็นทฤษฎีที่ยากแก่การปฏิบัติ และงานวิจัยของเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2529 : 112) ที่พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรไม่ชัดเจนยากแก่การนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลได้ เกี่ยวกับประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นด้วย เพราะวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกำหนดไว้เพียงกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้ไว้สำหรับครูผู้สอนจะได้ไปกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละบทเรียนให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

สิ่งที่ เป็นปัญหามากลำดับต่อมาคือ หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเราซึ่งเป็นกลุ่มวิชาบังคับเลือกไม่ชัดเจนพอที่ครูจะนำไป เป็นแนวทางในการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนรักและผูกพันท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรากฏสุวรรณ อติตโต (2524 : 113-114) ที่พบว่าจุดมุ่งหมายที่ เขียนขึ้นมิได้ระบุให้ชัดเจนจึงยากแก่การที่ครูผู้สอนจะพิจารณาจุดมุ่งหมายได้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ จึงไม่สามารถสนองตอบความต้องการของท้องถิ่น และงานวิจัยของเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2529 : 119) ที่พบว่า การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์รายวิชานั้น ทำให้ยากตลอดจนวัตถุประสงค์ในหลักสูตรกำหนดไว้ไม่ เจาะจงไม่ชัดเจนยากแก่การนำไปใช้ เป็นแนวทางในการเรียนการสอนตัวผู้วิจัยเองมีความเห็นว่า รายวิชาท้องถิ่นของเราเป็นรายวิชาที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพียงกว้าง ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นจึงทำให้ครูเกิดปัญหาคือ เรื่องการจัดการเรียนการสอน เพราะตัวครูเองจะต้องพัฒนาหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

สำหรับปัญหาที่ปรากฏว่าเป็นปัญหามากอีกประการหนึ่ง คือ เนื้อหาบางรายวิชากำหนดให้เรียนในสิ่งที่ไกลตัวนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของนักเรียนในสภาพสังคมปัจจุบันและอนาคตได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรากฏสุวรรณ อติตโต (2524 : 114) ชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2529 : 120) ที่พบว่า เนื้อหาวิชาแยกแวกการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาวิชาเน้นให้เห็นสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันได้น้อย และเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน และงานวิจัยของ ชินโรส สุภาสัย (2529 : 130) ที่พบว่า เนื้อหาวิชาเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติแยกแวกการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและสังคมในปัจจุบัน จากผลวิจัยจะเห็นว่าแม้จะได้มีการปรับปรุงหลักสูตรแต่ในด้าน เนื้อหายังไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคม สาเหตุหนึ่งก็อาจมาจากสภาพของสังคมไม่ได้หยุดนิ่งมีการ เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังผลการวิจัยของ สุภัญญา เขียวพัฒนา (2532 : 87) พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ และนักเรียนในแผนการเรียนภาษาต่างประเทศมีความคิดเห็นแตกต่างกันนักเรียนในภาษาต่างประเทศ เห็นวิชาสังคมศาสตร์มักจะเป็น เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตแล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อใช้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันและอนาคต ข้อค้นพบทางสังคมศาสตร์มัก เป็นข้อค้นพบในสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต แต่ข้อค้นพบทางวิทยาศาสตร์เป็นการค้นพบในสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต

ประเด็นที่เป็นปัญหามากอีกปัญหาหนึ่ง คือ เอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรากฏสุวรรณ อติตโต (2524 : 114) ชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2529 : 120) และนุศรา โอรिकासะ (2535 : 143) ที่พบว่า ครูผู้สอนยังขาดแคลนเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อใช้ในการเรียนการสอน วิจัย กรานมูล (2533 : 51) พบว่า ครูสังคมศึกษาที่สอนในโรงเรียนสอนคนตาบอดก็ขาดแคลนหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตร วิชาสังคมศึกษา เช่นเดียวกับครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป และผลการวิจัยของ ชินโรส สุภาสัย (2529 : 136) พบว่าครูขาดคู่มือและ เอกสารประกอบการสอนในประเด็นนี้ที่ผู้วิจัยเห็นว่าในช่วงระยะ เริ่มแรกดำเนินการ เอกสารประกอบหลักสูตรอาจจะทำและจัดส่งมาให้ไม่เพียงพอ เอกสารประกอบหลักสูตรโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เอกสารประกอบหลักสูตรที่โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำคือ แผนการสอน โดยมีผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรได้แก่ ครูผู้สอนประจำวิชา และได้รับการ

สนับสนุนช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอให้คำเสนอแนะและคำปรึกษาในการจัดทำ

สำหรับปัญหาที่ปรากฏ เป็นปัญหามากอีกประการหนึ่งคือ ขาดงบประมาณในการจัดทำจัดซื้ออุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปราณสุวรรณ อติตโต (2524 : 114) เขาวฤทธิ จงเกษกร์ (2529 : 108) และของนุศรา โอรिकासะ (2535 : 144) ที่พบว่าโรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดทำ และจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน และสื่อการสอนที่มีอยู่ไม่ทันสมัย และผลการวิจัยของ ปริศนา โนมพรรณ (2522 : 97) สมใจ ชมวีจิตร (2536 : 211) พบว่า งบประมาณในการจัดซื้อสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ ในการพิจารณางบประมาณให้กับทางโรงเรียนนั้นพิจารณาตามจำนวนนักเรียนที่เข้ารับการศึกษานั้น โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยก็จะได้รับงบประมาณน้อยจึงไม่เป็นการเพียงพอถึงแม้โรงเรียนจะมีรายได้นอกเหนือจาก เงินงบประมาณที่ได้รับมาก็ตามแต่ก็มีการติดขัดในเรื่องระเบียบการเบิกจ่ายเงินรายได้ของสถานศึกษา

สำหรับปัญหาที่ปรากฏว่าเป็นปัญหามากอีกประการหนึ่งคือ การติดตามประเมินผล การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนทำได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเขาวฤทธิ จงเกษกร์ (2529 : 128) ชินอรส สุภาลัย (2529 : 138) และไชยันต์ แคนยุกต์ (2528 : 86) ที่พบว่าการประเมินผลการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทำได้ยาก อาจมาจากครุขาดความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการวัดผลแบบต่าง ๆ หรือครุขาดความชำนาญ ตัวครูไม่สามารถติดตามผลพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ตัวนักเรียนเคยชินกับข้อสอบความจำทำให้ขาดทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา การสร้างแบบข้อสอบในเชิงวิเคราะห์ทำให้ครูต้องใช้เวลาในการออกข้อสอบ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านครูผู้สอน

จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคมศึกษาที่ทำการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มีปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือ

ครูมีการสอนมาก เพราะต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาจึงทำให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวิชา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปริศนา โนมพรรณ (2532 : 104) ที่พบว่าครูต้องช่วยงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนทำให้

การเรียนการสอนต่อประสิทธิภาพ งานวิจัยของวีรัช กลิ่นสุบรรณ (2529 : 112) พบว่า ครู
 สังคมศึกษามีชั่วโมงสอนมากเกินไปทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการเตรียมการสอน และงานวิจัยของ
 ยูดดา ทรราชกุล (2535 : 219-220) ที่พบว่า ครูทำงานมากไม่มีเวลาเตรียมการสอนทั้ง 2
 ระดับ สาเหตุอาจเกิดจากจำนวนครูไม่เพียงพอ การจัดขอยัตตราคำสั่งครูจะช่วยในการแก้ปัญหา
 ประเด็นที่เป็นปัญหามากอีกประการหนึ่ง คือการนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียน
 การสอนที่ครูได้รับไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา โนมพรธ (2532 : 104)
 นุศรา โอริคาสะ (2535 : 143) ที่พบว่าโรงเรียนขาดการนิเทศภายในเพื่อช่วยเหลือครูแก้ปัญหา
 และอุปสรรคในการสอนและงานวิจัยของฉวีวรรณ พูลนาผล (2535 : 194) ที่พบว่า ขาดการ
 วางแผนการนิเทศที่เป็นระบบ และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำปรึกษาแนะนำ
 อาจจะเป็นเพราะขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถภายในโรงเรียน และตัวครูแต่ละคนมีภาระ
 กิจอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการสอน และอาจมาจากโรงเรียนเปิดสอนทั้งในระดับประ
 ถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทำความเข้าใจประ
 กอบกับภาระในการสอนของครูและผู้บริหารหนักขึ้น จึงทำให้ไม่มีเวลาในการทำการนิเทศหรือวาง
 แผนการนิเทศให้เป็นระบบได้ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญและควรกำหนด
 ผู้รับผิดชอบในการนิเทศภายในโรงเรียน ตัวผู้บริหารเองควรติดตามผลการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ
 ส่วนผู้นิเทศภายนอกซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ควรได้มีการนิเทศโรงเรียน
 โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

สิ่งที่ เป็นปัญหามากลำดับต่อมาคือ การที่ครูต้องรับหน้าที่สอนทั้งระดับประถมศึกษาและ
 ระดับมัธยมศึกษาทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอนไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา
 โนมพรธ (2532 : 93) วีรัช กลิ่นสุบรรณ (2529 : 112) ที่พบว่า ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป
 ไปทำให้มีเวลาเตรียมการสอนน้อย ยูดดา ทรราชกุล (2535 : 219-220) พบว่า ครูทำ
 งานมากไม่มีเวลาเตรียมการสอนทั้ง 2 ระดับได้ตีเท่าที่ควรและครูสอนทั้งระดับประถมศึกษาและ
 มัธยมศึกษา และงานวิจัยของสมใจ ชมวีจิตร (2536 : 189) พบว่าการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา
 เป็นการเพิ่มงานให้แก่ครูในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ครูไม่มีเวลาเตรียม
 การสอนได้เพียงพอ วิธีแก้ปัญหาก็โดยการจัดขอยัตตราคำสั่งครูให้เพียงพอ เพื่อที่ครูจะได้มีเวลาเตรียม
 การสอน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านนักเรียน

จากผลการวิจัยปรากฏว่าครูสังคัมศึกษาที่ทำการสอนวิชาสังคัมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มีปัญหามากในเรื่อง นักเรียนไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมที่บ้าน เนื่องจากต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ ดังงานวิจัยของยุวดา ธรรมชาติกุล (2535 : 213) พบว่าผู้ปกครองต้องการให้เด็กประกอบอาชีพ ไพบุลย์ เดชคำภู (2535 : 146) พบว่าผู้ปกครองจะไม่ส่งลูกเรียนด้วยเหตุผลฐานะยากจน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 84) พบว่า ผู้ปกครองไม่ส่งเด็กเรียนต่อด้วยเหตุผลฐานะทางครอบครัวยากจน รายได้ไม่เพียงพอ ต้องการให้ลูกหลานช่วยทำงานบ้านและประกอบอาชีพจะ เห็นได้ว่าผู้ปกครองต้องการให้บุตรช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ แม้จะส่งเสริมให้บุตร เข้ารับการศึกษา แต่ด้วยฐานะยากจนที่จะต้องอาศัยแรงงานจาก เด็กจึงอาจ เป็นสาเหตุที่ทำให้ นักเรียนไม่มี เวลาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมที่บ้าน

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคัมศึกษาที่ทำการสอนวิชาสังคัมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มีปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้ คือ

ครูต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาทำให้ครูมีปัญหาในการจัดทำแผนการสอนที่เหมาะสม ซึ่งงานวิจัยของปรีศนา โนมพรรณ (2532 : 93) และวิรัช กลิ่นสุบรรณ (2529 : 12) ก็พบว่า การมีชั่วโมงสอนมากทำให้มีผลกระทบต่อ การเตรียมการสอน งานวิจัยของสมใจ ชมวีจิตร (2536 : 189) ได้พบว่า การเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา เป็นการเพิ่มงานให้กับครูและงานวิจัยของยุวดา ธรรมชาติกุล (2535 : 219) พบว่าครูทำงานมากไม่มีเวลาเตรียมการสอนทั้ง 2 ระดับได้ดีเท่าที่ควร จะเห็นว่าโรงเรียนที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาจะเป็นการเพิ่มภาระในด้านการทำงานของครูผู้สอนจนทำให้ครูมีเวลาไม่เพียงพอต่อการวางแผนดำเนินการสอนจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อ การเรียนการสอน ควรที่จะได้มีการจัดสรรจำนวนครูผู้สอนเพิ่มให้กับโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อกระจายความรับผิดชอบ ทำให้ลดภาระของครูลงได้

ประเด็นที่เป็นปัญหามากอีกปัญหาหนึ่งคือ ไม่สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอนได้ เนื่องจากขาดห้องหรือสถานที่สำหรับให้นักเรียนฝึกทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคัมศึกษา

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีศนา โนมพรธม (2532 : 102) กับนุศรา โอรिकासะ (2535 : 144) ที่พบว่า ขาดห้องสังคมศึกษาหรือห้องปฏิบัติการสังคมศึกษาสำหรับให้นักเรียนฝึกทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคมศึกษาและผลการวิจัยของยุวดา ทรราชกุล (2535 : 233) ที่พบว่า อาคารและห้องเรียนไม่เพียงพอและงานวิจัยของวิจิตรา นุชบา (2534 : 168) ก็ได้พบว่าโรงเรียนมีห้องปฏิบัติการและห้องเรียนไม่เพียงพอ จะเห็นว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษาเมื่อมาทำการเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาจะทำให้ความต้องการห้องเรียนในการจัดกิจกรรมฝึกทักษะมากขึ้น จึงควรที่จะได้จัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนให้กับโรงเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

สิ่งที่เป็นปัญหามากอีกปัญหาหนึ่งคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา บางอย่างทำได้ยากโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมในสภาพห้องเรียนแบบประถมศึกษา ดังงานวิจัยของยุวดา ทรราชกุล (2535 : 233) สมใจ ชมวิจิตร (2536 : 188) พบว่า ทัศนะ แก้อั้วไม่เหมาะสมกับสรีระของเด็กวัยนี้ ซึ่งตรงกับรายงานผลการศึกษาสภาพเบื้องต้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534 : 6) ที่พบว่า ทัศนะ แก้อั้ว ไม่เหมาะสมกับนักเรียน เพราะขนาดเล็กเกินไป จากสภาพสรีระ ของเด็กที่เปลี่ยนไปจึงทำให้เกิดความไม่คล่องตัวและไม่สมดุล เมื่อจัดกิจกรรมขึ้นจึงอาจทำให้การจัดกิจกรรมในห้องเรียน เกิดความไม่คล่องตัว

สำหรับประเด็นที่เป็นปัญหามากอีกปัญหาหนึ่งคือ ครูมุ่งสอนเนื้อหาความรู้มากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณีสุวรรณ อติศโต (2523:114) ที่พบว่า เนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษามีขอบ เขตกว้าง เกินความสามารถที่ครูจะสอนให้ครอบคลุมงานวิจัยของปรีศนา โนมพรธม (2532 : 92) ก็พบว่า เนื้อหาวิชาวิชาสังคมศึกษามีขอบข่ายกว้างมาก เกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้ให้เรียน การที่ครูมุ่งสอนเนื้อหาความรู้มากกว่าการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะก็อาจมาจากสาเหตุของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีมาก จึงต้องสอนเนื้อหาวิชาให้ครบตามหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะจึงต้องลดลงไป และงานวิจัยของนุศรา โอรिकासะ (2535 : 138) ก็พบว่าครูสังคมศึกษาใช้วิธีสอนที่บ่อยครั้งคือ การบรรยาย อันเป็นวิธีสอนที่สามารถจะให้ความรู้ได้มาก

ประเด็นที่เป็นปัญหามากอีกประเด็นหนึ่งคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำให้ครบถ้วนทุกขั้นได้ยาก เพราะข้อจำกัดของเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้จากการวิจัยของปรีศนา โนมพรธม (2532 : 92-93) พบว่า เวลาเรียนที่หลักสูตรกำหนดไว้

สำหรับวิชาสังคมศึกษาน้อยเกินไปทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ๆ แบบได้ยาก และ
 เนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีขอบเขตกว้างเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้ให้เรียน
 จากข้อจำกัดในเรื่องที่หลักสูตรกำหนดเวลาให้มาไม่สมคูลย์จึงทำให้ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อ
 พัฒนาทักษะกระบวนการได้ครบถ้วนได้ ครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเพื่อแก้
 ปัญหาในข้อนี้

สำหรับประเด็นที่เป็นปัญหามากอีกประการหนึ่งคือ ทักษะกระบวนการบางทักษะยาก
 แก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสมความมุ่งหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชินโรส
 สุภาลัย (2529 : 126) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้
 ของบทเรียนที่กำหนดไว้ทำได้ยาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสอนวิชาสังคมศึกษาจะนำวิธีการสอนแบบ
 ใดแบบหนึ่งมาใช้คงไม่เกิดผลที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลสมความมุ่งหมาย ครูผู้สอนควร
 ทดลองใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและความพร้อมของผู้เรียน

สิ่งที่เป็นปัญหาอีกประเด็นหนึ่ง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อซ่อมนักเรียนที่
 เรียนอ่อนและ เสริมนักเรียนที่เรียนเก่งทำได้ยากเพราะมีปัญหาเรื่องเวลาและขาดสื่อการเรียน
 การสอนที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิจิตร ภูษบา (2534 : 168) ที่พบว่า
 จำนวนสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และงานวิจัยของยุวดา หารราชกุล (2535 : 234) ที่
 พบว่า สื่อการสอนแต่ละประเภทไม่เพียงพอ ครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาในการใช้สื่อไม่มี
 ความรู้ความชำนาญในการผลิตสื่อ สื่อที่โรงเรียนได้รับจัดสรรใช้ประโยชน์ได้น้อย ผู้วิจัยเห็นว่าครู
 ส่วนมากมีความต้องการใช้สื่อการสอนเพราะการสอนระดับมัธยมศึกษาเป็นงานใหม่ หลักสูตรใหม่
 สื่อการสอนจะช่วยให้การเรียนการสอนของครูและนักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ส่วนการจัด
 กิจกรรมสอนซ่อม เสริมให้กับนักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมสอนซ่อม เสริมให้กับนักเรียน
 นั้นทำได้ยากเพราะมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาเพราะตัวครูต้องสอนทั้ง 2 ระดับ ก็สอดคล้องกับผลงาน
 วิจัยของยุวดา หารราชกุล (2535 : 219-220) ที่พบว่าครูทำงานมากไม่มีเวลาจึงเกิดอุปสรรค
 ต่อการสอนซ่อม เสริมอันเกิดจากข้อจำกัดในเรื่องเวลาของครูผู้สอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าครูน่าจะ
 ใช้เวลานอกชั่วโมงเรียน เพื่อสอนซ่อม เสริมให้ได้ผล

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน

จากผลการวิจัยปรากฏว่าครูสังคัมศึกษาที่ทำการสอนวิชาสังคัมศึกษาในโรงเรียน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มีปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้เป็น

แหล่งสถานประกอบการซึ่งเป็นแหล่งความรู้ในชุมชนหาได้ยาก สาเหตุอาจเกิด
จากการที่โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอยู่ห่างไกลสภาพเป็นชุมชนบทหรือโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาที่ไม่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่จึงหาแหล่งสถานประกอบการซึ่งเป็นแหล่งความรู้ได้ยากตั้งงานวิจัยของวิจิตรา บุชบา (2534 : 166) พบว่า บางรายวิชาซึ่งไม่มีสถานที่ประกอบการหรือแหล่งความรู้เพื่อให้ฝึกเรียนได้ เห็นของจริง

ประเด็นที่ปรากฏว่าเป็นปัญหามากอีกประการหนึ่งคือ ในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่
ขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา โนมพรณ
(2532 : 107) ที่พบว่าในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ และ
งานวิจัยของยุวดา ธรรมากุล (2535 : 213) ที่พบว่า ได้มีการเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วย
สอนเป็นครั้งคราว ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหานี้ อาจเป็นเพราะว่าครูยังไม่สำรวจแหล่งวิทยากร ในชุมชน
ที่ควรนำมาใช้สอนอย่างทั่วถึงซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากการที่ครูมีเวลาไม่เพียงพอที่จะทำเช่นนั้น
ตั้งผลการวิจัยนี้ก็ ได้พบว่าครูต้องสอนทั้ง 2 ระดับ ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอนมากพอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูสังคัมศึกษา

1. ครูสังคัมศึกษาควรศึกษาหาความรู้ทางวิชาชีพ เช่นการเข้ารับการอบรมสัมมนา ประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มาจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ครูสังคัมศึกษาควรรักษาความรู้ที่ได้รับการอบรม สัมมนา ประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรมาเผยแพร่ให้กับครูผู้สอนที่ยังไม่ได้รับการอบรม เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องหลักสูตรยิ่งขึ้น
3. ครูสังคัมศึกษาควรรักษาวิธีการในการสอนใหม่ ๆ มาปรับใช้กับการสอนวิชาสังคัมศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ควรจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับแหล่งวิทยากรในชุมชน เพื่อช่วยครูในการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชนนำมาใช้ในการเรียนการสอน
3. ผู้บริหารควรมีการดำเนินการ เพื่อ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. ควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนและห้องปฏิบัติการ และงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์สื่อการสอน และ เอกสารประกอบการสอนให้เพียงพอ
2. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกปฏิบัติให้ครูเกิดความเข้าใจ ในเรื่องกระบวนการสอนวิธีต่าง ๆ
3. ควรจัดการนิเทศในโรงเรียนโครงการฯ โดยให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดศึกษานิเทศก์อำเภอออกมาให้คำแนะนำ และรับปรึกษา เพื่อช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตการศึกษาต่าง ๆ
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มโรงเรียนที่มีผลต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
3. ควรมีการศึกษาสภาพการบริหาร การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา